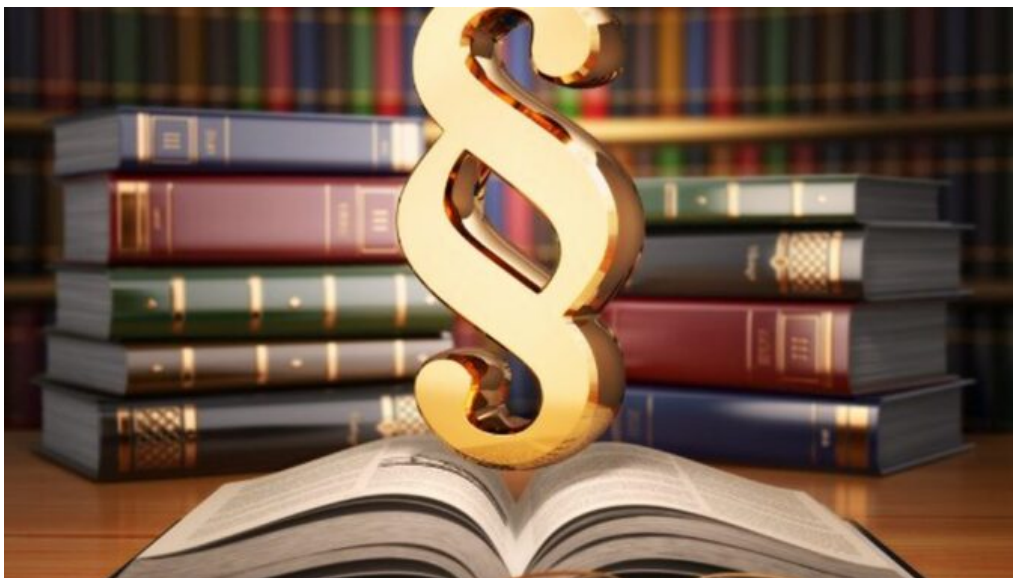

Lidskou důstojnost musíme chránit. Soudy přesto dál popírají individualitu člověka

svobodny-svet.cz/lidskou-dustojnost-musime-chronit-soudy-presto-dal-popiraji-individualitu-cloveka

25. května 2023

TOMÁŠ NIELSEN

Právo stále neumí chránit lidi před ponižováním jejich důstojnosti. Soudy odmítají respektovat individualitu a stále se drží kolektivistického vnímání člověka. Proto nejsme schopni chránit odborníky před dehonestací ze strany médií, proto nejsme schopni chránit děti před ponižováním ve škole, proto nejsme schopni zajistit ochranu obětem znásilnění. Ochranu lidské důstojnosti v českém právu musíme změnit.

Lidská důstojnost musí mít stejnou ochranu, jako život

Už mnoho let hovoříme o tom, že česká společnost podceňuje útoky proti lidské důstojnosti. I když důstojnost člověka patří mezi základní lidská práva stejně, jako život, nedotknutelnost lidského těla nebo soukromí. Zatímco význam ostatních lidských práv nezpochybňuje nikdo, ochranu před zásahy do lidské důstojnosti naše společnost prostě nechápe. Ať už se jedná o pomluvu v novinovém článku, výsměšné chování učitele k žákovi či o tak brutální útok, jakým je znásilnění. Přestože význam důstojnosti už dávno potvrdil i Ústavní

soud, který ji označil jako „*hodnotu ukotvenou v samých základech celého řádu základních práv obsažených v ústavním pořádku. Je s ní spojen nárok každé osoby na respekt a uznání jako lidské bytosti, z něhož plyne zákaz činit z člověka pouhý objekt státní vůle anebo zákaz vystavení osoby takovému jednání, které zpochybňuje její kvalitu jako subjektu*“ (nález č. II.ÚS 2268/07).

Jedním z hlavních důvodů, proč mezi základními lidskými právy zapomínáme na lidskou důstojnost, je nepochopení jejího významu pro náš život. Nepochopení újmy, kterou člověk, jehož důstojnost je narušena, utrpí. Dodnes se zásahy do důstojnosti posuzují zejména z hlediska zásahů do jiných základních hodnot, posuzují se z hlediska poškození fyzického zdraví, případně z hlediska prokazatelných závažných psychických či společenských následků. Jakoby samotný „pocit ponížení“, často spojený i s pocitem sebeobviňování, nebyly újmou natolik zásadní, abychom obětem poskytli účinnou ochranu.

Je pochopitelné, že je-li zásah do lidské důstojnosti spojen s fyzickým násilím, útočí-li proti nejintimnější sféře lidství, jako je tomu v případě znásilnění, snad většina společnosti si může představit následky. Popisy toho, co oběti prožívají zcela nad rámec viditelných následků, jsou totiž většinou velice konkrétní a emociálně srozumitelné. O to víc je nepochopitelné, proč jsou tyto útoky stále stranou zájmu společnosti, proč je lidé často bagatelizují (např. „*vždyť se tak moc nestalo*“, „*trochu si za to může sama*“, „*mohla se víc bránit*“ apod.). Jako bychom je snad chtěli tolerovat.

Mnohem složitější je pochopit pocit ponížení v případech, které se dotýkají duševní (či duchovní) stránky důstojnosti. To jsme zažili v hojně míře v době covidové pandemie, kdy řada lidí nedokázala pochopit traumata, která prožívali někteří lidé, když byli nuceni nosit roušky a respirátory, byli podrobováni testování apod. Zásah těchto opatření do lidské důstojnosti nebyl nikdy brán v úvahu (vládou, soudy, médií ani společností). A byl relativizován formulacemi jako „**co tito udělá**“.

Následky zásahu do důstojnosti nelze porovnávat. Soudy se o to přesto pokoušejí

Pocit ponížení, coby důsledek útoku proti lidské důstojnosti, nelze jednoznačně popsat či změřit, u každého má jinou formu projevu a intenzity. Podobně, jako je tomu v případě tzv. prahu bolesti. Tak jako nelze srovnávat intenzitu bolesti, vnímá každý jinak i konkrétní zásahy do vlastní důstojnosti. Právě v tom spočívá individualita člověka.

Újma ale nastává vždy, a proto je nezbytné při hodnocení zásahu do lidské důstojnosti vycházet z předpokladu, že již útok samotný způsobuje člověku újmu, aniž by bylo nutné odborně prokazovat viditelné „šrámy“.

Tuto „presumpci újmy“ potvrdil dokonce i Ústavní soud v nálezu č. I. ÚS 1586/09, v němž uvádí: **„Je tak jakýkoliv zásah či snížení lidské důstojnosti skutečně nezbytné vnímat jako zásah velmi závažný a tedy i stěžejně reparaovatelný, neboť lidská důstojnost je hodnotou horizontálně neporovnatelnou s ostatními ústavními hodnotami či společenskými normami, je zcela nenahraditelná jiným statkem, tím méně je pak hodnotou kvantifikovatelnou či vyčíslitelnou v penězích“**.

Běžné soudy však tomuto pohledu nerozumějí. Snaží se stále posuzovat, nakolik konkrétní člověk prožil zásah do své důstojnosti oprávněně a nakolik „přehání“. Snaží se porovnávat prožitek člověka s jakýmsi „průměrným prožitkem“. A často rozhodují o tom, že člověk, jehož důstojnost byla prokazatelně ponížena, neutrpěl újmu žádnou. To dokládá i praxe Nejvyššího soudu, který opakovaně ve věcech zásahů do lidské důstojnosti aplikuje názor vyjádřený například v rozsudku č. 25 Cdo 1004/2020:

„Uplatnění konkrétního a diferencovaného objektivního hodnocení znamená, že o zásah do osobnostních práv fyzické osoby půjde tam, kde za konkrétní situace, za které k němu došlo, jakož i s přihlédnutím k dotčené fyzické osobě, lze spolehlivě dovodit, že by

nastalou nemajetkovou újmu vzhledem k intenzitě a trvání nepříznivého následku spočívajícího ve snížení důstojnosti či vážnosti ve společnosti pocítovala jako závažnou zpravidla každá fyzická osoba nacházející se na místě a v postavení postižené fyzické osoby“.

Takový přístup je zcela skandální. Jak je možné, že nikdo (ani soudy) nepochybují o tom, že dojde-li k zásahu do práva na soukromí, k zásahu do práva na život, dochází k újmě (už jen popřením tohoto práva), u zásahu do lidské důstojnosti přesto požadují důkaz o tom, jaká újma vznikla? Vždyť právě toto nepochopení lidské důstojnosti je příčinou rozsudků, které osvobozují bulvární novináře i sexuální násilníky.

Ochrana neznamená zvýhodnění

Je paradoxní, že část společnosti dnes hlasitě vystupuje s požadavky na zvláštní zvýhodnění určitých skupin lidí, které se například odklánějí od standardního pojetí sexuality, pohlavní identifikace apod. Aniž by tato část společnosti současně vystupovala na ochranu důstojnosti v její nejjobecnější rovině. Ochranu důstojnosti nelze zaměňovat za zvýhodnění jedněch vůči druhým. Ne každý projev nesouhlasu s druhým znamená snížení lidské důstojnosti, které vyžaduje ochranu ze strany práva. Ne každé omezení každého projevu osobnosti člověka je porušením práva. Pokud ale ke snížení důstojnosti člověka dojde, je nezbytné vycházet z toho, že takový zásah znamená pro člověka újmu, kterou není nutné prokazovat.

Jsem přesvědčen, že jednou ze zásadních změn našeho právního řádu musí být změna, směřující k tomu, aby lidská důstojnost sama o sobě začala požívat stejné ochrany, jako právo na život, právo na soukromí, jako ostatní lidská práva. Včetně zpřísnění postihů za nejhorší útoky proti lidské důstojnosti – útoky ve formě sexuálních trestných činů. Protože právě důstojnost člověka je základním projevem lidství. Není možné stavět život jako hodnotu, která je

nadřazena ostatním. Není možné tvrdit, že právo na ochranu lidské důstojnosti stojí pod právem na život. Tyto dvě základní hodnoty lidství musí být chráněny společně – nejvyšší hodnotou demokratického právního státu musí být důstojný život. Je nezbytné, abychom přijali fakt, že útok na důstojnost člověka představuje útok na nejvyšší hodnotu, kterou musíme jako společnost chránit.

Co navrhujeme?

---

1. Presumpce újmy

V souladu se závěry Ústavního soudu je nezbytné v budoucnu vycházet z předpokladu, že zásah do lidské důstojnosti je „*velmi závažný a tedy i stěží reparovatelný*“. Bez ohledu na to, zda je s ním spojen nějaký vnější projev (poškození fyzického či psychického zdraví, narušení sociálních vztahů apod.). Újmu jako takovou v případě útoků na lidskou důstojnost není potřeba prokazovat.

2. Dramatické zvýšení náhrady nemajetkové újmy

Je naprosto nezbytné dramaticky zvýšit náhradu nemajetkové újmy za ponížení lidské důstojnosti. V současné době jsou tyto náhrady zcela neúčinné – nezajistí oběti možnost vypořádat se s následky útoku, pro viníka většinou neznamenaají žádnou zásadní újmu. I v oblasti náhrad nemajetkové újmy je naprosto nezbytné, aby soudy začaly vnímat následky útoků proti lidské důstojnosti jako závažné samy o sobě. A to v případě sexuálních i jiných útoků.

3. Zvýšení trestních sazeb a omezení možnosti podmíněného potrestání

V případě tak zásadních útoků proti lidské důstojnosti, jakým je znásilnění, je nezbytné vycházet z toho, že již samotný akt znásilnění způsobuje oběti „*velmi závažný a tedy i stěží reparovatelný*“ následek. Fyzické či jiné psychické dopady pak musí být hodnoceny jako přitěžující okolnost. Již samotné znásilnění je však spojeno s těžkou újmou. V případech opakovaných, brutálních útoků či útoků, jejichž oběťmi jsou děti, osoby na pachateli závislé a podobně, je třeba umožnit uložení výjimečného trestu. Podrobení se

ambulantní či ústavní léčbě nesmí být důvodem pro snížení trestu. Podmíněné potrestání lze použít pouze výjimečně tam, kde lze nalézt „omluvitelné“ důvody, jakými může být odůvodněný omyl pachatele o souhlasu oběti apod. V případě recidivy je pak nezbytné podmíněné potrestání zcela vyloučit.

4. Nová definice znásilnění

V současné době je znásilnění definováno jako útok, kdy pachatel oběť donutí k pohlavnímu styku násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy, nebo kdy zneužije bezbrannosti oběti. Donutí-li tedy pachatel oběť k pohlavnímu styku pohrůžkou újmy, kterou soud nevyhodnotí jako těžkou, nejde o znásilnění? Jsme přesvědčeni, že pohlavní styk musí být konsenzuální. Platí to zejména v oblasti trestního práva, kde jsou pachatelé obecně chráněni zásadou „in dubio pro reo“, tedy „v případě pochyb je nutno rozhodnout ve prospěch pachatele“. Nelze připustit, aby pochybnost o dobrovolnosti mohla vést k osvobození pachatele. Bohužel, toto téma je v současné době až zesměšňováno návrhy na zavedení povinnosti písemného souhlasu, souhlasu prostřednictvím mobilní aplikace apod. Nejde však o nepodstatnou věc. Pouze v případě, kdy vzniknou důvodné pochyby o tom, zda pachatel mohl mít za to, že jeho partner dobrovolně souhlasil (třeba i jen konkludentně), je třeba rozhodnout ve prospěch podezřelého.

5. Ochrana obětí v trestním řízení

Od samotného začátku vyšetřování trestných činů v sexuální oblasti je nezbytné zajistit oběti přítomnost advokáta a psychologa (výjimkou mohou být pouze tzv. neodkladné úkony na místě spáchání trestného činu, související se sběrem stop apod., ty však musí být časově omezeny na minimum a zaznamenány pro případný přezkum).

Je nezbytné zajistit možnost zpětné kontroly průběhu vyšetřování a jakékoliv kroky policie i jiných zúčastněných osob, které jsou vůči obětem nešetrné, přísně postihovat. Vyšetřování musí být vedeno

tak, aby minimalizovalo požadovanou součinnost oběti, zejména pokud jde o opakované výsledky, kontakt s místem činu a osobou podezřelého. Je současně nezbytné důrazněji chránit soukromí obětí, zejména před medializací.

 (2 votes, average: **3,00** out of 5)

>> Podpora

Svobodný svět nabízí všechny články zdarma. Náš provoz se však neobejde bez nezbytné finanční podpory na provoz. Pokud se Vám Svobodný svět líbí, budeme vděčni za Vaši pravidelnou pomoc. Děkujeme!

Číslo účtu: 4221012329 / 0800

>> Pravidla diskuze

Než začnete komentovat článek, přečtěte si prosím [pravidla diskuze](#).

>> Jak poslat článek?

Chcete-li také přispět svým článkem, zašlete jej na e-mail: redakce (zavináč) svobodny-svet.cz. Pravidla jsou uvedena [zde](#).